

DESPRE ÎNCEPUTURILE FANFAREI MUNCITOREȘTI DIN ANINA

Începînd cu a doua jumătate a secolului trecut în Caraș-Severin viața cultural-artistică se manifestă ca o mișcare cu largi dimensiuni de masă și cu un accentuat caracter angajat în sens național.

Reuniunile românești de lectură și cîntări, corurile și formațiunile teatrale, numeroasele biblioteci publice, tiparnițele, ca și publicațiile vremii de pe aceste meleaguri și-au adus o contribuție de seamă la propășirea culturii naționale, la făurirea osmozei spirituale a românilor de pe ambele versante ale Carpaților în deceniile care au precedat actul istoric al Unirii din 1918.

În același timp, pe plaiurile caraș-severinene — și nu numai aici —, unde alături de români s-au așezat de-a lungul timpului germani, sirbi, maghiari etc., se desfășoară un proces continuu de cultivare a limbii și tradițiilor naționalităților conlocuitoare. Colaborarea statornicită în domeniul creării valorilor materiale s-a extins, cum dealtfel era firesc, și pe tărîm spiritual, fapt care a generat condiții propice pentru afirmarea cultural-artistică a oamenilor muncii români cît și a celor de alte naționalități.

Vatră a trudei proletare și totodată bastion al marilor bătălii de clasă în anii regimului trecut, Caraș-Severinul participă la fertilizarea spiritualității noastre cu puternice tradiții ale artei și culturii muncitorești. Se știe astfel că fanfara din Reșița activează de mai bine de 150 de ani, biblioteca metalurgistilor din localitate datează din anul 1871, iar corul — cel dintîi cor muncitoresc — a ființat în 1872¹. Menționăm totodată că prima traducere într-o limbă străină (germană) a *Luceafărului* lui M. Eminescu a fost realizată de muncitorul reșițean L. V. Fischer, aceasta văzînd lumina tiparului în publicația *Romänische Revue* inițiată de Cornel Diaconovici². Pe de altă parte subliniem aportul substanțial al colectivelor de muncitori, mineri, meseriași caraș-severineni la ctitorirea teatrului din Oravița (1816—1817) — unul dintre cele dintîi teatre din țară și lăcașe de acest gen zidite din piatră în sud-estul Europei³.

În contextul realităților spirituale bănățene din veacul trecut — mai sus am consemnat doar cîteva exemple — se înscrie și activitatea fanfarei muncitorești din Anina. Locuitorii acestui important centru carbonifer al țării sărbătoreau, cu legitimă mîndrie, în anul 1970, centenarul fanfarei — eveniment marcat de desfășurarea unor ample festivități. Secolul de existență al fanfarei aninene reprezenta atunci, evident, o vîrstă venerabilă, dar începuturile acestei formații, așa cum reiese din unele documente, trebuie căutate într-o perioadă anterioară anului 1870. Stă mărturie în acest sens regulamentul de funcționare al unui grup muzical cunoscut sub denumirea de fanfară, care datează din anul 1865⁴. Acest

¹ *Caraș-Severin* (monografie), București, 1981, p. 271.

² *Idem*, p. 255—256.

³ I. Crișan, *Teatrul din Oravița (1818—1967)*, Reșița, 1968, p. 37—38.

⁴ Arhiva Muzeului județean de istorie Reșița (în continuare MJIR), dos. Activitatea fanfarei din Anina, f. 22—23.

grup, constituit la puțul Thinfeld, era format la data respectivă din 18 membri: 1 dirijor, 3 soliști suflători și 14 muzicanți. Regulamentul stabilește drepturile și obligațiile membrilor fanfarei, programul repetițiilor, modul de retribuire a instrumentiștilor etc.

Inchegarea timpurie a grupului muzical din Anina se află, fără îndoială, în strinsă legătură cu apariția formelor incipiente de organizare a clasei muncitoare (*case frățești, reuniuni de cîntări, asociații de ajutor reciproc ș.a.*) — fenomen care relevă conturarea conștiinței de clasă a proletariatului. Din acest punct de vedere mai sus menționatul regulament face câteva referiri nu lipsite de interes. Astfel, dacă instrumentele aparțin patronilor, membrii fanfarei nu pot fi decît muncitori înscrși în *asociația minerilor* din localitate.

Mai mult decît atît, această asociație asigură și fondurile destinate retribuirii lunare a „muzicanților”. Regulamentul precizează totodată că deoarece fanfara întrebuintează instrumentele patronilor, ea trebuie să cînte în mod gratuit la serbările oficiale, la unele sărbători religioase precum și în diverse ocazii excepționale, cînd serviciul general o cere. În finalul regulamentului este consemnată obligația membrilor fanfarei de a avea întotdeauna „o comportare model”.

În deceniul șapte al secolului trecut probabil că la Anina și-au desfășurat activitatea și alte grupuri muzicale de genul celui înființat la puțul Thinfeld. Despre o unificare a acestora și îndeosebi despre funcționarea lor legală, cu aprobarea forurilor administrative din Viena, nu putem vorbi însă decît începînd cu anul 1870.

După cum rezultă dintr-o adresă a *Asociației susținătorilor fanfarei* înaintată în 1871 Direcției Generale din Viena, fanfara muncitorilor din Anina funcționa în deplină legalitate conform ordinului nr. 28.885/3.104 H din 15 iunie 1870⁵. Această adresă, care atestă existența unei asociații de susținători a fanfarei muncitorilor anineni, subliniază criza acută de fonduri bănești și totodată necesitatea stringentă a funcționării fanfarei în continuare, cu atît mai mult „cu cît se știe că în acest loc de munte lipsește orice altă posibilitate de petrecere și distracție”.

În anexa adresei sînt prezentate statutele asociației care vor fi aprobate la începutul anului 1872⁶. Din preambulul acestor statute aflăm că la originea *Asociației susținătorilor fanfarei* din Anina a stat o asociație cu caracter muncitoresc numită *Prietenul muncitorului* (Arbeiterfreund) care pe parcurs și-a epuizat fondurile „pentru menținerea fanfarei”.

În continuare statutele precizează că scopul asociației constă în „susținerea unei fanfare bine organizate” care să cînte la diverse baluri, concerte publice, serbări religioase, înmormîntări, precum și cu prilejul „diferitelor serbări ale minerilor”. Comitetul de conducere al asociației era format din reprezentanți ai administrației minelor și uzinelor din Steierdorf-Anina, din muncitori și alți angajați ai diverselor ramuri industriale existente în localitate (minerit, siderurgie, construcții etc.).

Participarea reprezentanților administrației (patronilor) la conducerea asociației, chiar dacă a avut unele consecințe nedorite în ceea ce privește libertatea de acțiune a membrilor săi, în majoritate muncitori, nu a putut strivi spiritul de întrajutorare tovarășească, de solidaritate proletară. Astfel, membrii muncitori, deși aveau o situație materială precară, contribuiau benevol cu o cotă

⁵ Idem, f. 25.

⁶ Idem, f. 26—31.

lunară pentru susținerea asociației, iar în caz de dizolvare a acesteia banii adunați urmau să se repartizeze fondului pentru săraci din Steierdorf-Anina.

Statutele prevăd de asemenea că dacă la înmormintări obișnuite sau în alte ocazii fanfara va participa cu cel puțin 8 membri, după posibilități, la înmormintarea unor tovarăși accidentați la locul de muncă va cânta întreaga fanfară⁷. Această mențiune, de vreme ce a fost înscrisă în statutele *Asociației susținătorilor fanfarei*, nu lasă nici un semn de îndoială asupra frecvenței gravelor accidente de muncă din acea vreme — urmare directă a nepăsării patronilor pentru sănătatea și viața celor pe care îi exploatau, a ritmului infernal de lucru impus de aceștia muncitorilor anineni din subteran ca și celor de la suprafață.

În deceniile următoare fanfara din Anina a continuat să se afirme ca o formație muzical-instrumentală muncitorească, alcătuită din reprezentanți ai diferitelor naționalități înfrățite în muncă, luptă și cânt. Cu prilejul viguroaselor acțiuni proletare din 1897, când mai mulți muncitori anineni au fost uciși sau răniți, fanfara, în ciuda dispozițiilor emise de autorități, a participat la înmormintarea tuturor victimelor⁸. Este notabilă de asemenea prezența acestei fanfare la înmormintarea muncitorilor răpuși în catastrofa subterană din 1918, dar mai ales în cea din 7 iunie 1920 când și-au pierdut viața peste 180 de mineri⁹.

La începutul secolului nostru, ca și mai târziu, activitatea fanfarei din Anina se face tot mai cunoscută prin participarea activă la manifestațiile muncitorești prilejuite de sărbătorirea zilei de 1 Mai. În anii 1903 și 1904, de pildă, fanfara s-a aflat în fruntea coloanelor de demonstranți care scandau lozinci ca: „Trăiască 1 Mai!“, „Trăiască 8 ore de muncă!“ etc.¹⁰. Având în vedere caracterul revoluționar al manifestațiilor organizate cu ocazia zilei de 1 Mai, patronii în colaborare cu autoritățile locale interzic membrilor fanfarei să mai cînte la asemenea acțiuni sub amenințarea că vor fi concediați și chiar arestați. Așa se explică faptul că în 1909, la 1 Mai, fanfara nu a cântat, dar — lucru demn de reținut — a fost prezentă la marea sărbătoare a muncitorilor¹¹.

În regulamentul din 1909 al Fondului de muzică Anina, constituit pentru a susține „o orchestră bine organizată și instruită“, este prevăzută interdicția de a se întrebuința această „muzică“ în scopuri care contravin intereselor patronilor, precizându-se textual: „Sub nici o condițiune nu se poate întrebuința muzica pentru scopuri, care stau în contradicție cu interesele Societății“¹², iar ceva mai departe: „Orchestra de muzică e cu totul interzisă a cânta piese sau a se purta în așa fel, ca să fie contrar intereselor Societății“¹³. Asemenea prevederi inserate sub presiunea patronilor în regulamentele și statutele de funcționare a unor grupuri muzicale din Anina sau din alte localități nu au fost în măsură să ridice bariere de netrecut între activitatea acestor formații și frământările, năzuințele, lupta muncitorimii pentru o viață mai bună.

O puternică afirmare a cunoscut fanfara din Anina în perioada dintre cele două războaie mondiale când și-a etalat potențele artistice, înaltul nivel inter-

⁷ Ibidem.

⁸ *Flamura* din 9 august 1970, p. 2; vezi și Petru Albu, *Referat privind activitatea fanfarei în perioada anilor 1870—1970* (manuscris).

⁹ Detalii în legătură cu cele două catastrofe vezi în V. Zaberca, I. Popa, *Despre unele catastrofe miniere din Banat*, în *Studii și comunicări de etnografie-istorie*, III, Caransebeș, 1979, p. 404—405.

¹⁰ *Flamura* din 9 august 1970, p. 2.

¹¹ Petru Albu, *Referat privind activitatea...*

¹² Arhiva MJIR, dos. cit., f. 41.

¹³ Idem. f. 47.

pretativ cu prilejul numeroaselor spectacole organizate de *Reuniunea de cîntări „Anina”, Reuniunea de cîntări și muzică din Anina, Reuniunea de cîntări și lectură a minerilor din Steierdorf-Sigismund, Casinoul muncitorilor din Anina* etc. Fanfara — în documentele epocii figurează mai ales cu denumirea de *Muzica minelor Anina* — activa sub patronajul *Fondului de muzică UDR Anina* în care alături de Societate erau reprezentați și muncitorii prin delegați (bărbați de încredere) aleși periodic. Consemnăm, în acești ani, prezența fanfarei la unele aniversări locale cum a fost jubileul de 50 de ani al *Casinoului muncitorilor din Anina*¹⁴, la spectacole destinate ajutorării șomerilor¹⁵, precum și la manifestațiile muncitorești din ziua de 1 Mai¹⁶.

Imediat după înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, care a deschis o cră nouă în viața poporului nostru, activitatea fanfarei din Anina, ca și a altor formații muzicale ce gravitau în jurul ei, cunoaște în contextul noii revoluții spirituale o ascendență fără precedent¹⁷.

În anul 1970, la aniversarea centenarului, fanfara anineană înmănușea 43 de membri adulți și 36 copii și tineri, aceștia din urmă formînd de fapt o a doua fanfară¹⁸. Astăzi, această formație, laureată a Festivalului Național „Cîntarea României”, se bucură de un binemeritat prestigiu care își are izvorul în tradițiile frumoase, repertoriul variat și interpretarea expresivă.

I. POPA — V. ZABERCA

SUR LES COMMENCEMENTS DE LA FANFARE OUVRIÈRE D'ANINA

(Résumé)

La fanfare d'Anina est l'une des plus anciennes et prestigieuses formations instrumentales ouvrières du pays.

Les auteurs de l'article présentent quelques aspects inédits concernant la constitution de cette formation et son évolution à travers du temps, du milieu du siècle passé jusqu'aux nos jours.

¹⁴ Idem, f. 53.

¹⁵ Idem, f. 108.

¹⁶ Idem, f. 146.

¹⁷ În primii ani după Eliberare, fanfara din Anina a participat la manifestațiile prilejuite de primirea trupelor sovietice și întîmpinarea la Oravița a dr. Petru Groza, conducătorul primului guvern de largă concentrare democratică din țara noastră. Menționăm, de asemenea, solicitarea orchestrei din Anina de către organizația antifascistă *Apărarea Patriotică* în vederea organizării unor spectacole de binefacere (Arhiva MJIR, dos. cit., f. 233 și 293).

¹⁸ *Flamura* din 11 august 1970, p. 2.

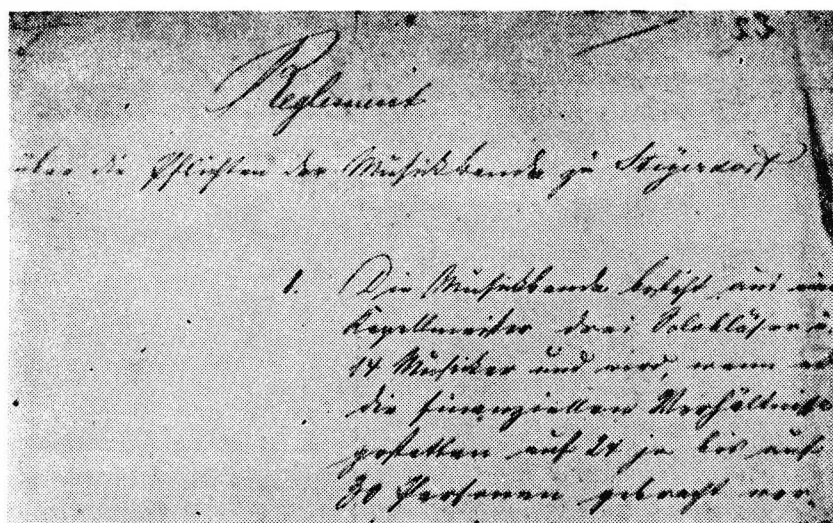

Fig. 1 — Regulamentul de funcționare al primului grup muzical din Anina (1865).

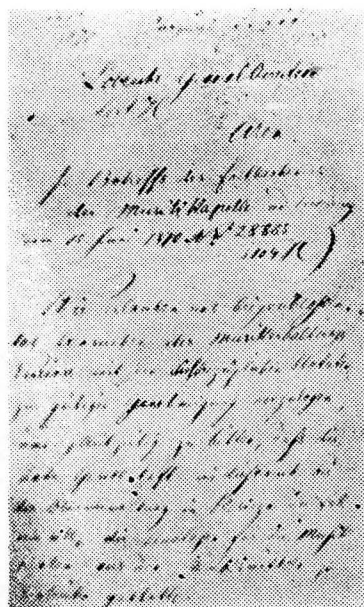

Fig. 2 — Adresă către Direcția Generală din Viena care atestă legalitatea funcționării fanfarei din Anina începînd cu 15 iunie 1870.

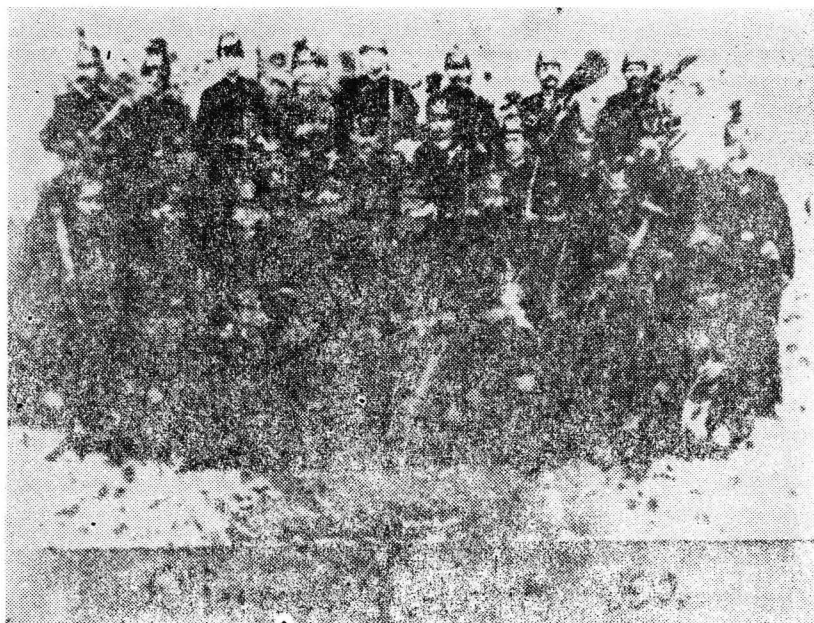

Fig. 3 — Fanfara din Anina. 1890.

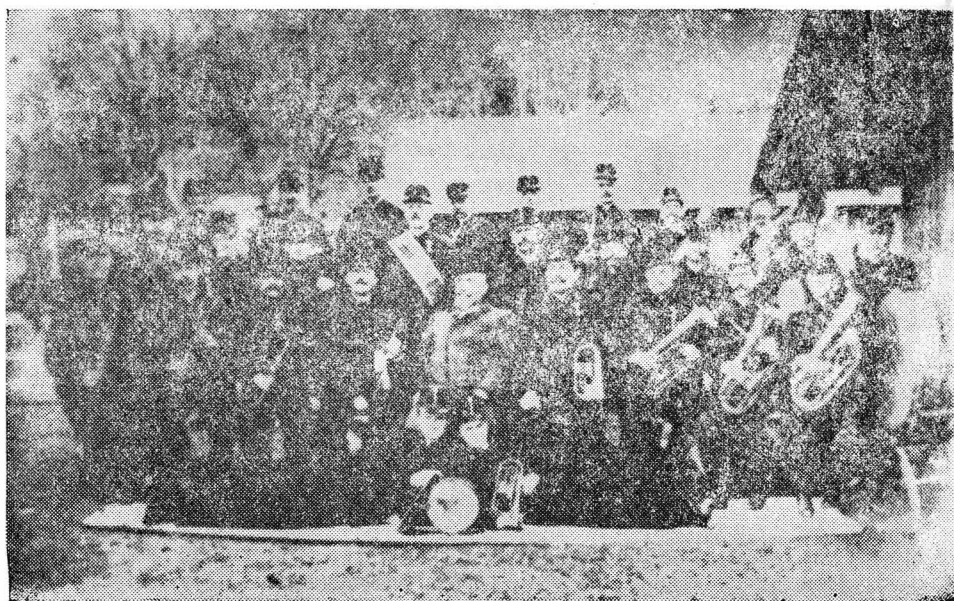

Fig. 4 — Fanfara din Anina. 1903.

Fig. 5 Jubileul Casino-ului muncitorilor din Anina (20 mai 1923).

Fig. 6 — Afişul unui spectacol organizat în vederea ajuto-
rării şomerilor din Anina.

Proces verbal

Durată în anul Secția Statul Regat România. În
la septembrie 1936 în chestiune alinați nimeni bărbat de
încredere din rândul muncitorilor peșca Fondul de muzică U.D.R.
din Anina

Prezent sunt
Comitetul exploatare. *Mij Propter*
Grefier. *Emm*
de la muncitor
Muncitorii exploatare subordonate alge
cu încredere pe
Giorgiu Ion
cu bărbat de încredere peșca Fondul de muzică U.D.R. din Anina
sau pe bărbatul de încredere
Kurtungale Rudolf
Cu puțin bărbat de încredere al grupului
Sunt pentru care s-a dat prezentul proces-verbal
D. S. m. 3

Comitetul Exploatare
Mij Propter
Grefier. *Emm*
Asistentul stăi pentru muncitorilor
Margit Rudolf
Domniau director

Fig. 7 — Proces verbal încheiat cu prilejul alegerii unor
bărbați de încredere din rândul muncitorilor anineni pentru
Fondul de muzică U.D.R. Anina.

...conducători ai muncitorilor la masa...
...de muzică...
...program...

1. Dimensiunea destaparea la ora 8
  2. Locuarea covorului la ora 8 de la pînă din stolareria
Comisiei Culturali Anina
  3. Locuarea covorului de la Comisiei Culturali la locul de muncă
în/otemplata/ de la ora 11 pînă la ora 14 pînă
  4. Jertare otupdialasă de la ora 14 pînă la ora 20
  5. Petrecere de muzică în Comisiei Muncitorilor/Sighisment și
la stelarilor la Cooperativa de coasus de la ora 22 pînă
la ora 4 dimensiunea.
- La ora de pînă să vă jias scrierea în localită săs numite
de la ora 15 pînă la ora 19, de la ora 19 pînă la ora 21 pînă, și de
la ora 21 pînă petrecere de muzică.
- La speranța cu cererea noastră va fi rezolvat în mod favorabil, amuzant.

Stelariorfocul, la 23 Aprilie 1936.

Membrii comitetului
muncitorilor

regediate ai comisiei
si locale:

...ale

...ai Comitetului ai muncitorilor

Fig. 8 — Cerere înaintată de conducătorii muncitorilor din
Anina în scopul participării fanfarei la sărbătorirea zilei de
1 Mai 1936.